

Ed.

145. Frumvarp

til laga um að stofna nýbýli.

Flutningsm.: Jón Baldvinsson.

1. gr.

Ríkisstjórnin skal leita samninga við landeigendur og ábúendur í Ölfushreppi í Árnessýslu og Holtahreppi í Rangárvallasýslu um að selja eða láta af hendi land meðfram þjóðveginum, er nægi handa 25 nýbýlum í hvorum þessara hreppa. Í Ölfushreppi skal ætla hverju nýbýli eigi meira land en 10 ha. af ræktuðu landi og í Holtahreppi eigi meira en 20 ha.

2. gr.

Pegar ríkisstjórnin hefir fengið nægilegt land undir nýbýlin, skal hún láta velja bæjarstæði eftir tillögum Búnaðarfjelags Íslands. Skal reynt að haga þannig til, að bæir standi sem flestir saman og sem næst þjóðveginum.

3. gr.

Pegar valin hafa verið bæjarstæði, skal ríkisstjórnin gefa byggingarmeisturum kost á því að gera uppdrætti að nauðsynlegum byggingum á nýbýlum. Má heita alt að 5 þús. króna verðlaunum fyrir bestu og hentugustu uppdrætti, er gerðir verða, að dómi Búnaðarfjelags Íslands.

4. gr.

Pegar uppdrættir hafa verið gerðir að byggingum og öðrum undirbúningi undir tilhögun verksins er lokið, skal ríkisstjórnin láta reisa byggingar á þeim 50 nýbýlum, er í 1. gr. getur.

5. gr.

Í land það, er ætlað er nýbýlunum til ræktunar, skal, á kostnað ríkissjóðs, gera aðalskurði og holræsi, eftir því sem með þarf til að þurka alt að 5 ha. af landi hvers nýbýlis. Ennfremur skal alt að 5 ha. af landi hvers býlis búið undir ræktun á þann hátt, er Búnaðarfjelag Íslands telur hentugast.

6. gr.

Nýbýli þau, er reist verða samkvæmt lögum þessum, skal ríkissjóður leigja með þeim kjörum, er ákveðin verða í reglugerð, er ráðherra setur samkvæmt tillögum Búnaðarfjelags Íslands. Fyrstu 5 árin skal leiga þó eigi vera hærrí en 4 af hundraði á ári af byggingarverði húseigna. Síðan skal leiga miðuð við meðalnytjar nýbýlis, þó aldrei hærrí en 6 af hundraði af fje því, er lagt hefir verið í býlin.

7. gr.

Í reglugerð skal setja ákvæði um það, hvernig meta skuli umbætur á

nýbýli, þegar leiguliði fer burt, svo og um skyldu leigjanda til að halda við byggingum og ræktun lands, að viðlagðri riftingu leigumála.

8. gr.

Eigi skal leigjanda heimilt að framselja leigumála á nýbýlum þeim, er ræðir um í lögum þessum.

9. gr.

Fje það, er þarf til framkvæmda lögum þessum, skal rikissjóður leggja fram, og hefir rikisstjórnin heimild til þess að taka allt að 1 miljón og 200 þús. kr. lán í þessu skyni.

Greinargerð.

Á undanfórnum árum hafa komið fram margar tillögur í þá átt að efla ræktun landsins og fjölga býlum í sveitum. Árlega er miklu fje varið úr rikissjóði til eflingar landbúnaði, og ber það vafalaust nokkurn árangur, en þó hefir eigi tekist að stöðva fólksstrauminn úr sveitunum til sjávarhjeraðanna. Enda hefir lítið eða ekkert verið til þess gert að fjölga býlum í sveitum, en til þess að sveitirnar taki sjálfar við fólksfjölgun þeirri, er þar verður, þá þarf að gera mönnum kleift að stofna heimili í sveitinni. Þær tillögur, er fram hafa komið í nýbýlamálinu, gera heldur ráð fyrir hægvirtri fjölgun býla, að minsta kosti fyrst í stað. En af því lengi hefir dregist að undirbúa þetta mál, og þörfin um fjölgun býla aðkallandi, þá þykir rjett að bera fram frv. þetta. Gerir það ráð fyrir því, að rikissjóður taki lán til þess að koma upp sem allra fyrst 50 nýbýlum í Árnes- og Rangárvallasýslum.

Til þess er ætlast, að rikisstjórnin kaupi land undir býlin af eigendum jarða á svæði því, er í frv. getur. Á báðum þessum svæðum, í Ölfusi og í Holtum, eru meðfram þjóðvegum stórar landspildur hentugar til ræktunar. Sjeu landsjóðsjarðir á svæðinu, þyrfti að semja við ábúendur um að láta land af hendi.

Kostnaður við hvert býli er gert ráð fyrir, að verði nálægt 25 þús. kr. Þar af mundu byggingar verða um 20 þús. kr. Byggingar eru hugsaðar þessar: íbúðarhús, fjós og hlaða og safnþró. Til hliðsjónar er haft býli það, er »Freyra« flutti mynd af árið 1926, og er af nýbýli, er reist hefir verið í Sogamýri við Reykjavík. Hefir uppdráttur sá verið gerður af Jóhanni Kristjánssyni húsagerðarmeistara, og er uppdrátturinn mjög smekklegur. Þó er ekki loku skotið fyrir, að enn kunni að finnast betra, smekklegra og hentugra byggingarfyrirkomulag, og því er í frv. gert ráð fyrir verðlaunum fyrir bestu teikningar á byggingum á nýbýlunum.

Ríkissjóði er ætlað að eiga þessi býli og leigja þau, en eigi selja. Er ætlast til, að um leigumála verði síðar settar reglur, en þó sett hámark leigu í frv., sem fyrstu árin er aðeins miðuð við lága vexti af byggingunum, nokkurskonar húsaleiga.

Tekið er fram í frv., að um nokkur atriði eigi að fara eftir tillögum Bún-
aðarfjelags Íslands, en vafalaust verða allar framkvæmdir eftir frv. gerðar í sam-
ráði við stjórn þess.

Um málið í heild verður gerð nánari grein í framsögu.